

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj 58 0 Rs 092150 18 Rev
Sarajevo, 07.05.2019. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Marijane Omerčaušević, kao predsjednice vijeća, Zlate Džafić i Svjetlane Milišić - Veličkovski, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Ž.B. iz M., ..., protiv tuženog M. – A. ... M. d.o.o. ..., zastupan po punomoćniku I.M., advokatu iz M., uz učešće umješača na strani tužitelja Udruženje ..., Ulica ..., S., zastupan po punomoćniku zaposleniku S.A., radi utvrđenja diskriminacije i naknade štete, odlučujući o revizijama stranaka i umješača na strani tužitelja, protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 Rs 092150 17 Rsž 2 od 27.02.2018. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 07.05.2019. godine, donio je:

P R E S U D U

Revizija tužitelja se odbacuje.

Revizija tuženog na usvajajući dio zahtjeva se odbija, dok se odbacuje u odnosu na odluku o privremenoj mjeri.

Revizija umješača se odbija.

Odbija se zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Mostaru broj 58 0 Rs 092150 14 Rs 2 od 04.11.2016. godine je odlučeno: Utvrđuje se da je tuženi izvršio mobing nad tužiteljem preduzimajem radnji nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu, a ponavljanjem istih kod tužitelja stvorio ponižavajući efekat, što je za posljedicu imalo degradaciju radnih uslova i profesionalnog statusa zaposlenog na način:

- da tužitelju nije isplatio plaću u visini kako je to učinio drugim rukovoditeljima službe, ni proporcionalno visini školske spreme tužitelja, ni po ugovoru o radu,
- da mu je onemogućavao informacione sastanke o zakonskim, podzakonskim i nejavnim obavezama i situacijama koje tužitelj mora znati obzirom na osjetljivost i odgovornost radnog mjesta koje se između ostalog ogleda u suradnji sa G.p. BiH, C. BiH, V. i ostalim organima iz opisa radnog mjesta tužitelja, te obavezama tužitelja pri dolascima visokih delegacija, za što je sve po ugovoru o radu odgovoran tužitelj,

- da mu je onemogućio postojeće radne obaveze i prava jer je naloge za osoblje podređeno tužitelju kao i za senzibilna odjeljenja i ljudstvo koja su u sklopu službe tužitelja, davao preko drugih zaposlenika a ne preko tužitelja kao rukovoditelja službe sigurnosti i zaštite na radu, a za što je sve tužitelj odgovoran formalno pravno ugovorom o radu,
- da mu nije vjerodostojno dostavljao dokumente, već u kopiji preko trećih osoba, a ne preko protokola, a dokumente koji se direktno odnose na tužitelja, ili mu nikako nije dostavljao dokumente koje je izdao a odnose se na tužitelja,
- da mu nije dostavljao ostale dokumente od državnih organa za koje tužitelj ima opravdan interes da ih zna ili da mora da bude upoznat obzirom na odgovornost radnog mjesta,
- da nije uvrstio tužitelja na službenu web stranicu tuženog i time mu spriječio službene kontakte sa drugim subjektima u svojoj djelatnosti,
- da tužitelju za razliku od ostalih rukovoditelja službi i sektora nije dodijelio službeni mobilni telefon,
- da tuženi nije poštovao instituciju ombudsmena koja je nakon jednogodišnje istrage utvrdila diskriminaciju i povredu prava tužitelja te donijela preporuku da se diskriminacija zaustavi i ispravi/otkloni.

Nalaže se tuženom da:

- ispravi koeficijent tužitelja u skladu sa grupom složenosti i školskom spremom propisanom u Pravilniku o plaći, dodacima i naknadama plaće,
- uvrsti tužitelja na službenu web stranicu tuženog, kao i na dnevne rasporede letenja koje tuženi cirkularno dostavlja za G.p. BiH (DGS), c. i dr.
- poziva tužitelja na mjesečne/periodične sastanke Vijeća ... i dostavlja mu preko protokola i dokazivim urudžbiranjem zaključke sa sastanaka, operativne naredbe, odluke, zaključke i drugo od organa ministarstava baziranih kod a.o. tj. tuženog, a to su DGS, C. – Uprava ..., v. -OS BiH i dr,
- radnu proceduru u dijelu službe tužitelja vrši preko tužitelja, a ne preko trećih osoba za dio koji se odnosi na opis radnog mjesta tužitelja,
- dokumente koje donosi tuženi, a koji se odnose na tužitelja dostavlja tužitelju u originalnom primjerku i urudžbirano preko protokola uz potpis prijema,
- dodijeli službeni telefon tužitelju kao i ostalim rukovoditeljima službi.

Odbijen je tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži da se utvrdi da je tuženi izvršio mobing nad tužiteljem na način da mu je onemogućio napredovanje, da mu nije učinio dostupnim poziv za besplatno usavršavanja i USA licencu organizovano i plaćeno od a. USA u S. ... godine, da tužitelja nije uvrstio u saradnike na izradi IPA projekta koji je dodijeljen tuženom, da nije dodjeljivao ni svu ostalu opremu za tužitelja kao ostalima, da ga nije uvrstio u plan godišnjih odmora za ... i godine i da mu nije omogućio godišnji odmor za ... i ... godinu, kao i da se naloži tuženom da: obavještava tužitelja o besplatnim usavršavanjima koje ponude dolaze na tuženog, uvrštava tužitelja u plan godišnjih odmora i omogućava mu zakonski godišnji odmor, nudi učestvovanje tužitelju u projektima koje dobija tuženi (IPA i drugi), omogućava tužitelju i sve ostalo kao i drugim rukovoditeljima službi kod tuženog.

Zabranjuje se tuženom nastavak i ponavljanje diskriminatorских radnji.

Dužan je tuženi isplatiti tužitelju na ime naknade nematerijalne štete prouzrokovane zlostavljanjem tj. mobingom i diskriminacijom iznos od 5.000,00 KM, u roku od 15 dana.

Sa preostalim zahtevom za isplatu na ime naknade nematerijalne štete prouzrokovane zlostavljanjem tj. mobingom i diskriminacijom tužitelj se odbija za iznos od ... KM, kao i sa dijelom tužbenog zahtjeva za isplatu zakonskih zateznih kamata na dosuđeni iznos.

Određuje se privremena mjera kojom se tuženom zabranjuje otkaz ugovora o radu tužitelju i smjena sa postojeće funkcije kod tuženog, kao i umanjnje plaće, do pravomoćnog okončanja postupka.

Dužan je tuženi isplatiti tužitelju na ime razlike-manje isplaćene plaće za period – godine iznose bliže navedene u izreci presude sa zakonskom zateznom kamatom počev od ... godine i dospelosti svakog pojedinačnog mjesečnog iznosa pa do isplate, sve u roku od 15 dana.

Dužan je tuženi isplatiti tužitelju na ime razlike isplate naknade za ishranu za period godine - godine iznose bliže navedene u izreci presude sa zakonskom zateznom kamatom počev od ... godine i dospelosti svakog pojedinačnog mjesečnog iznosa pa do isplate, sve u roku od 15 dana.

Dužan je tuženi isplatiti tužitelju kamatu na tokom postupka isplaćenu naknadu za ishranu za period ... godine - ... godine na svaki pojedinačni iznos bliže naveden u izreci do dana plaćanja ... godine, sve u roku od 15 dana.

Dužan je tuženi uplatiti na ime manje uplaćenih doprinosa na razliku plaće za period od ... godine do ... godine, na ime tužitelja, nadležnom Fondu ...iznose bliže navedene u izreci presude, sve u roku od 15 dana.

Odbija se tužitelj sa dijelom tužbenog zahtjeva za uplatu zakonskih zateznih kamata na dosuđene iznose.

Dužan je tuženi isplatiti tužitelju na ime razlike regresa za ... godinu iznos od ... KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od ... godine pa do isplate, u roku od 15 dana.

Odbija se tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži isplatu naknade zbog onemogućavanja korištenja godišnjeg odmora za ... i ... godinu u visini dvije bruto plaće po koeficijentu ... u iznosu od ... KM (... KM), sa zakonskom zateznom kamatom od nastanka štete pa do isplate.

Odbija se tužbeni zahtjev koji glasi: „Dužan je tuženi isplatiti tužitelju na ime razlike plaće za dane rada noću, rada subotama i nedjeljama, prekovremenog rada i rada u dane praznika za period ... godine zaključno sa ... godine iznose bliže navedene u izreci presude sa zakonskom zateznom kamatom počev od ... godine i dospelosti svakog pojedinačnog mjesečnog iznosa pa do isplate (mjesečni iznosi dospjevaju do 30. u mjesecu, tako da zatezna kamata teče od prvog dana u narednom mjesecu), sve u roku od 15 dana“.

Odbija se tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži isplatu iznosa od ... KM paušalno određen od strane suda po čl. 127. ZPP zbog zakinutog kursa za sticanje a. sertifikata menadžera a.s. doniranog od a.a. iz ... godine (...) sa zakonskom zateznom kamatom o nastanka štete ... godine pa do isplate.

Odbija se tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži isplatu iznosa od ... KM na ime nabave službene obuće zajedno sa zakonskim zateznim kamatama od dospjeća ... godine do isplate.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 Rs 092150 17 Rsž 2 od 27.02.2018. godine žalba tuženog u dijelu isplate razlike manje isplaćene plaće i manje

uplaćenih doprinosa na razliku plaće u periodu ... do ... godine se uvažava, pobijana presuda se u tom dijelu ukida i predmet vraća prvostepenom sudu u tom dijelu na ponovno suđenje. U ostalom dijelu žalba tuženog se odbija i prvostepena presuda potvrđuje. Žalbe tužitelja i umješaća se odbijaju kao neosnovane.

Protiv drugostepene presude u odbijajućem dijelu zahtjeva reviziju je blagovremeno izjavio tužitelj zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava.

Umješać revizijom pobija drugostepenu odluku u dijelu koji se odnosi na ukinuti dio presude, te u odbijajućem dijelu, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, preinači pobijana presuda tako što će se u cijelosti usvojiti tužbeni zahtjev tužitelja kao osnovan, ili ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu presudu u dijelu kojim je usvojen tužbeni zahtjev zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, preinači pobijana presuda na način da se odbije u cijelosti tužbeni zahtjev, a podredno da se ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Tužitelj je odgovorio na reviziju umješaća, naveo je da istu podržava u cijelosti i predložio da se ista usvoji.

U podnesenom odgovoru na reviziju tuženog, tužitelj je osporio revizijske prigovore i predložio da se revizija odbije kao neosnovana.

U podnesenom odgovoru na reviziju tužitelja, umješać je naveo da se u cijelosti slaže sa navodima revizije.

Umješać je u odgovoru na reviziju tuženog, osporio navode iz iste i predložio da se revizija odbaci kao nepotpuna, odnosno odbije kao neosnovana.

Tuženi nije odgovorio na revizije tužitelja i umješaća.

Ispitujući pobijanu presudu u okvirima razloga revizije, te u skladu sa članom 241. Zakona o parničnom postupku (Službene novine F BiH, br. 53/03, 73/05, 19/06. i 98/15 - u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Revizija tužitelja nije dozvoljena.

Odredbom člana 13. stav 2. Zakona o zabrani diskriminacije (Službeni glasnik BiH broj 59/09 i 66/16- dalje ZZD) propisano je da je u postupcima za zaštitu od diskriminacije uvijek dozvoljena revizija. Po shvatanju ovog suda zakonsko određenje da je revizija “uvijek” dozvoljena može se tumačiti samo na način da isključuje odgovarajuću podrednu primjenu odredbe člana 237. stav 2. ZPP-a, koja dozvoljenost revizije uslovljava vrijednošću pobijanog dijela pravomoćne presude.

Odredbom člana 247. stav (2) ZPP propisano je da je revizija nedozvoljena ako nije izjavljena putem punomoćnika iz člana 301b. istog zakona, ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije ili osoba koja je odustala od revizije, ili ako osoba koja je izjavila reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Kako ZZD, kao *lex specialis*, izričito ne propisuje nešto drugo za reviziju u sporu zbog zabrane diskriminacije (osim da je uvijek dozvoljena i da je rok za njeno podnošenje tri mjeseca), tada se na takvu reviziju primjenjuju odgovarajuća procesna pravila iz ZPP-a, kao opšteg zakona, pa time i odredbe člana 301b. ZPP-a, prema kojoj odredbi stranka može podnijeti reviziju putem punomoćnika koji je advokat (stav 1), a izuzetno od stava 1. ovog člana stranka može sama podnijeti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za nju može reviziju podnijeti kao punomoćnik osoba koja je prema odredbama ovog ili kojeg drugog zakona ovlaštena zastupati je u tom svojstvu iako nije advokat, ako ima položen pravosudni ispit.

Dakle, shodno citiranoj odredbi stranka može sama podnijeti reviziju samo ako ima položen pravosudni ispit, a tužitelj kako i sam navodi u uvodu revizije nema položen pravosudni ispit.

Stoga, kako je tužitelj reviziju izjavio protivno odredbi člana 301b. ZPP, ista je nedozvoljena, zbog čega je na osnovu odredbe iz člana 247. stav (1) ZPP istu valjalo odbaciti i odlučiti kao u stavu prvom izreke ove odluke.

Revizija umješaka nije osnovana.

Umješak je revizijom pobijao odluku drugostepenog suda kojom je djelimično ukinuta prvostepena presuda. Pošto se radi o rješenju kojim se ne okončava postupak, to je revizija u tom dijelu nedopuštena jer je izjavljena protiv odluke protiv koje se po zakonu ne može izjaviti - član 247. stav (2) ZPP.

U vezi naprijed navedenog ne stoji prigovor umješaka da je drugostepeni sud povrijedio odredbu člana 224. stav (2) ZPP. Kantonalni sud u Mostaru je, odlučujući o žalbi tužitelja, rješenjem broj 58 0 Rs 092150 12 Rsž od 07.01.2013. godine ukinuo rješenje Općinskog suda u Mostaru broj 07 58 Rs 092150 11 Rs od 30.11.2011. godine kojim je tužba tužitelja bila odbačena kao neuredna i predmet vratio na ponovni postupak prvostepenom sudu. Dakle ukinuto je rješenje koje je doneseno prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku.

Nakon stupanja na snagu ovog Zakona, donesena je prvostepena presuda broj 58 0 Rs 092150 17 14 Rs 2 od 04.11.2016. godine koja je u postupku po žalbama ukinuta samo u dijelu isplate plaće razlike manje isplaćene plaće i manje uplaćenih doprinosa u periodu od ... do ... godine. Dakle, ne radi se o situaciji da se prvostepena odluka po drugi put ukida nakon što je na snagu stupio zakon koji to zabranjuje (osim u taksativno određenim slučajevima), jer Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku nema retroaktivno dejstvo.

Protivno navodima umješaka drugostepeni sud nije počinio povredu odredbe člana 6. stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda koja odredba

obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Međutim, ova obaveza ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente, te da sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali su obavezni navesti jasne i razumljive razloge na kojima su zasnovali svoju odluku (pravni stav izražen u odluci Ustavnog suda broj U 62/01 od 05.04.2002. godine). Drugostepeni sud je upravo tako i postupio jer obrazloženje drugostepene sadrži razloge o odlučnim činjenicama koje su sudu poslužile kao stvarni i pravni osnov za donošenje odluke, pri čemu ti razlozi nisu neodređeni i nejasni, odnosno to obrazloženje po svom sadržaju odgovara zahtjevu koji je u tom pogledu postavljen odredbom člana 191. stav 4. ZPP.

Slijedom navedenog neprihvatljiv je i prigovor umješača da je drugostepena presuda zahvaćena povredom odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 8. i 231. ZPP. Drugostepeni sud je u obrazloženju svoje odluke odgovorio na sve žalbene navode od odlučnog značenja sa aspekta predmeta spora, pravilno primjenjujući odredbu člana 231. ZPP. Član 8. ZPP-a se odnosi na princip suđenja po kojem sud po slobodnoj ocjeni dokaza odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazane, savjesnom i brižljivom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno. Ovaj princip se primjenjuje u prvostepenom postupku, a u drugostepenom samo u dijelu kojim se na povredu ovog principa ukazuje u žalbi. Prvostepeni sud je u obrazloženju svoje presude pravilno i iscrpno izložio proces pojedinačne ocjene izvedenih dokaza, njihovog dovođenja u međusobnu vezu i izvođenja zaključka o postojanju, odnosno nepostojanju pravnorelevantnih činjenica za donošenje odluke u ovom sporu. Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja prvostepenog suda, na koji način je posredno izrazio stav da prihvata i ocjenu prvostepenog suda o izvedenim dokazima, pa i u odnosu na iskaz svjedokinje J.C. (koja je zaposlena u Sektoru ...1) u dijelu u kojem navodi da je tužitelju dodijeljena obuća u vrijednosti od ..., pa kod činjenice da iz dopisa rukovodioca sektora ... od ... godine proizilazi da je nekim zaposlenicima određen iznos od ..., a nekim ... za nabavku službene obuće, pri čemu se tužitelj ne navodi, ne stoji prigovor da prvostepeni sud nije cijenio ovaj dokaz, te da je ocjenom svih dokaza u skladu sa članom 8. ZPP izveo zaključak da je tužitelju već dodijeljen iznos za nabavku obuće, te stoga i odbio zahtjev za isplatu iznosa od Slobodnoj ocjeni dokaza od strane suda stranka ne može s uspjehom suprotstaviti svoju ocjenu tih dokaza, tim više što ta ocjena u konkretnom slučaju uključuje prigovore činjenične prirode koji u revizijskom postupku nisu relevantni (član 240. stav 2. ZPP). Stoga su u ovom revizijskom postupku irelevantni svi činjenični prigovori revidenata.

Neprihvatljiv je prigovor umješača da su nižestepeni sudovi povrijedili odredbe člana 123. i 126. ZPP kada su odbili tužbeni zahtjev za prekovremeni rad, rad subotom, nedeljom i državnim praznicima iz razloga jer na te činjenice nije ponuđen niti jedan dokaz kojim bi se iste utvrdile kao istinite, a niti se to moglo utvrditi na osnovu iskaza tužitelja, te da je o ovom dijelu zahtjeva sud trebao odlučiti primjenom odredbe člana 15. ZZD jer su povrede prava tužitelja posljedica mobinga. Kod utvrđenja činjenica da je kod tuženog odlukama direktora za svaku godinu spornog perioda uvedena preraspodjela radnog vremena, da se sati obračunavaju po kalendarskom fondu sati za taj mjesec, a u nalogu u rubrici „ukupni sati“ da se pišu efektivni sati rada na poslu i isplaćuju se 184 sata, a u nalogu piše 90 ili 160 sati, da kada imaju više posla više rade, a kada imaju manje posla rade manje, da je Federalna ... bila u kontroli ... godine i da je u krajnjem zapisniku

Federalne ... navedeno da je konačni obračun uredno prikazan i da je stanje u ... godini vjerodostojno, da tuženi nije ni vodio evidenciju o navedenim satima, to proizilazi da tužitelj sa stepenom vjerovatnoće nije dokazao da je ostvario sate prekovremenog rada, kao ni rad subotom, nedeljom i državnim praznicima i na taj način teret dokaza prebacio na tuženog, a kako nije, pravilno su nižestepeni sudovi odlučili kada su odbili tužbeni zahtjev u ovom dijelu.

U skladu sa odredbom člana 15. stav (9) ZZD sud je dužan razmotriti preporuke ombudsmena, što su nižestepeni sudovi i učinili i isti ocijenili u skladu sa članom 8. ZPP, pa tuženi neosnovano prigovara ocjeni ovog dokaza.

S obzirom na izneseno revizijski razlozi povrede odredaba parničnog postupka iz člana 209. ZPP počinjenih pred drugostepenim sudom nisu osnovani.

Nije ostvaren ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za utvrđenje da je tuženi izvršio mobing nad tužiteljem preduzimanjem radnji nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu, a ponavljanjem istih kod tužitelja stvorio ponižavajući efekat, što je za posljedicu imalo degradaciju radnih uslova i profesionalnog statusa zaposlenog na način da tužitelju nije isplatio plaću u visini kako je to učinio drugim rukovoditeljima službe, ni proporcionalno visini školske spreme tužitelja, ni po ugovoru o radu i dalje kako je to bliže navedeno u izreci prvostepene presude, uz nalog tuženom da otkloni posljedice takvog postupanja, zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog počinjenih radnji i materijalne štete zbog razlike u isplaćenoj plaći i naknadama u odnosu na pripadajuće da nije bilo mobinga.

Prvostepeni sud je utvrdio, a što je prihvatio drugostepeni sud, da je tužitelj sa tuženim dana ... godine zaključio ugovor o radu na određeno vrijeme, za radno mjesto rukovoditelj službe ... 3., da mu je odlukom od ... godine utvrđen koeficijent složenosti od ... koji koeficijent prema Pravilniku o plaći, dodacima i naknadama plaće od ... godine spada u III grupu složenosti za koju je potrebna stručna sprema zaposlenika najmanje SSS, da je tuženi dana ... godine zaključio s tužiteljem ugovor o radu na neodređeno vrijeme za isto radno mjesto sa istim koeficijentom složenosti, da je tužitelj ... godine završio V.t.v.a. i stekao stručni naziv v.v.m.i., što je više stručno obrazovanje (VŠS), da je tužitelj kod Centra ... J.P. ... uspješno završio S.m. –M. 17 i DGR category 10-Load planners, da je završio Fakultet ... Univerziteta u S. u ... godine i stekao zvanje magistra p., usmjerenje s.i.m.s., o čemu je ... godine obavijestio direktora tuženog, da tuženi nije promijenio koeficijent složenosti prema Pravilniku, da se tužitelj obratio Federalnoj ... koja je potvrdila nepravilnosti i ustanovila da koeficijent složenosti poslova koji je dodijeljen tužitelju nije u skladu s grupom složenosti propisanom u Pravilniku o plaćama, dodacima i naknadama plaće, te je inspekcija izdala nalog poslodavcu da se odluka o visini plaće tužitelja uskladi sa navedenim Pravilnikom, da je direktor nakon naloga inspekcije odlukom od ... godine tužitelju kao rukovoditelju službe ...3. utvrdio koeficijent složenosti ..., što je najmanji koeficijent koji spada u V grupu složenosti sa stručnom spremom VŠS, a koja odluka se primjenjuje od ... godine, da je važećom Sistematizacijom radnih mjesta za radno mjesto rukovoditelj službe ... 3. predviđena stručna sprema VŠS, VI stepen složenosti poslova, sa detaljnim opisom poslova, da je P.Z. zaposlenom na radnom mjestu rukovoditelj službe ... 2. utvrđen koeficijent složenosti od ... (VI grupa), da je M.Đ.

inženjeru ... zaposlenom na radnom mjestu rukovoditelj odjela ... utvrđen koeficijent složenosti od ... (VI grupa), da je I.B. dipl. m. inženjeru zaposlenom na radnom mjestu rukovoditelj službe ... 4. utvrđen koeficijent složenosti od ... (VI grupa), da je Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH uputila tuženom dopis od ... godine u kojem se navodi da je tužitelj podnio žalbu u kojoj ukazuje na diskriminaciju od strane poslodavca, da iz priložene dokumentacije proizilazi da poslodavac nije ispoštovao preuzete dužnosti iz Ugovora o radu i nije se pridržavao obavezujućih odredbi normativnog akta, te je samovoljno odredio plaću tužitelju, svrstavajući ga u niži platni razred, u platnu grupu III, umjesto V, da je Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH utvrdila da je počinjena povreda prava i sloboda i shodno čl. 36. Pravila postupka ove Institucije dala Preporuku tuženom od ... godine u svrhu usvajanja novih mjera saglasno odredbama Zakona kojima će zaustaviti diskriminaciju, da se direktor tuženog nikada nije očitovao i nije predočio niti jedan dokument/dokaz koji je od njega službeno tražen, da nije preduzeo nikakve radnje po preporuci, da je odlukom od ... godine direktor tuženog radno mjesto rukovoditelj službe ... 3. razdvojio na način da će poslove rukovoditelja službe ... 3. obavljati M.K., a poslove rukovoditelja ... tužitelj, bez obrazloženja i suprotno postojećoj sistematizaciji radnih mjesta, da tužitelju nije dodijeljen službeni mobitel koji posjeduju ostali rukovoditelji službi, da tuženi nije pozivao tužitelja na sastanke Vijeća ... tuženog na kojim sastancima prisustvuju rukovoditelji službi, a na kojim sastancima prisustvuju i predstavnici policije, carine, spasilačke i vatrogasne službe. Na osnovu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke utvrđena je razlika manje isplaćene plaće za period od ... godine do ... godine (razlika u plaći između koeficijenta ... i ...), razlika manje isplaćene plaće za period od ... godine do ... godine (razlika u plaći između koeficijenta ... i ...), razlika manje isplaćene plaće za period od ... godine do ... godine (razlika u plaći između koeficijenta ... i ...), razlika u naknadi za ishranu za period od ... godine do ... godine i razlika obaveznih doprinosa, razlika regresa za ... godinu.

Osnovom prednjeg utvrđenja prvostepeni sud je zaključio da je tuženi neopravdanim pravljenjem razlike i nejednakog postupanja prema tužitelju zaposlenom na radnom mjestu rukovoditelj službe ... 3. izvršio diskriminatorsku radnju na više načina jer ostali rukovoditelji službi i odjela sa završenom VŠS ili VSS imaju koeficijent iz VI grupe složenosti, a tužitelj je kao rukovoditelj službe sa završenom VŠS do ... godine, a od tada sa završenom VSS i do naloga inspekcije imao koeficijent iz III grupe (SSS), a nakon naredbe inspektora najniži koeficijent iz V grupe složenosti, da je tuženi je samo tužitelju utvrdio tako mal koeficijent u odnosu na ostale rukovoditelje službi, čak i odjela kao nižih organizacionih dijelova i samo u odnosu na njega donio odluku o razdvajanju radnog mjesta i rasporedu na mjesto koje nije predviđeno sistematizacijom, čime je tužitelj doveden u neravnopravan položaj u odnosu na druge rukovoditelje službi, a da tuženi nije dokazao da tužitelj uspješno ne obavlja poslove svog radnog mjesta i da se za obavljanje poslova drugih rukovoditelja zahtijevaju strožiji kriteriji u pogledu znanja, organizacionih sposobnosti, prakse, bez obzira na formalno iste školske i stručne kvalifikacije. Da je tuženi različito postupao prema tužitelju u odnosu na ostale rukovodioce službi na način da mu se ne dodjeljuje službeni mobitel koji posjeduju ostali rukovoditelji službi, zatim na način da nije pozivao tužitelja na sastanke Vijeća ... tuženog na kojim sastancima prisustvuju rukovoditelji službi osim tužitelja, a na kojim sastancima prisustvuje i p., c.s.v., čime se tužitelj onemogućava u obavljanju poslova radnog mjesta i spriječava saznanje informacija važnih za obavljanje poslova po Sistematizaciji, po kojoj je tužitelj legitimisan da koordinira rad s drugim organizacijskim jedinicama, te integralnim

službama (p., c., v. i td.) sa ostalim službama u cilju što uspješnije organizacije rada; da vodi nadzor nad cjelokupnom dokumentacijom i prepiskom vezanom za službu sigurnosti.

Po stavu prvostepenog suda takvim postupanjem direktora tuženog tužitelj je trpio diskriminatorско ponašanje koje se odvijalo učestalo i u dužem vremenskom periodu, što je kod tužitelja dovelo do produženog stresa i narušavanja profesionalnog integriteta. Poslodavac je u obavezi da zaposlenim obezbijedi uslove rada, organizuje rad i pruži obavještenje o uslovima i organizaciji rada, a tuženi to nije učinio prema tužitelju. Tuženi je povrijedio načelo jednakosti, pravo na jednak položaj i jednaku zaštitu i tužitelju neopravdano uskraćivao prava koja se u istoj ili sličnoj situaciji nisu uskraćivala i nametala drugom licu i grupi lica, a da su cilj i posljedica preduzetih mjera neopravdani, zbog čega je usvojio tužbeni zahtjev i odlučio kao u stavu prvom i drugom izreke presude primjenom članova 2., 4. stav 3, 6., 12. i člana 15 stav 1. i 2. Zakona o zabrani diskriminacije. U odnosu na ostale radnje tuženog navedene u stavu tri izreke prvostepeni sud je zaključio da ne predstavljaju takvo ponašanje koje se može definisati kao mobing, već da se radi o radnjama koje u suštini predstavljaju odluke o rukovođenju i o organizaciji poslova i izvršavanju radnih zadataka zaposlenika kao što je i tužitelj. Prvostepeni sud je djelimično usvojio i zahtjev za naknadu nematerijalne štete u iznosu od ... KM cijeneći da se ista ogleda u povredi časti i ugleda i prava ličnosti (član 200. ZOO), što zajedno predstavlja povredu dostojanstva na radu, dok je sa preostalim zahtjevom na ime naknade nematerijalne štete zahtjev odbijen, kao i sa zahtjevom za isplatu zakonskih zatezних kamata na ovaj iznos jer se radi o preinačenju tužbenog zahtjeva na glavnoj raspravi, na koje preinačenje tuženi nije pristao. Kako tuženi nije izvršio adekvatnu korekciju plaće tužitelju po naredbi Federalne ..., niti je postupio po Preporuci Ombudsmena, prvostepeni sud zaključuje da tužitelju pripada koeficijent u propisanoj najvećoj visini pripadajućeg razreda i stručne spreme prema Pravilniku o plaći tuženog, kako je to obračunao vještak u nalazu, te je usvojio zahtjev za isplatu razlike manje isplaćene plaće za period od ... godine do ... godine (razlika u plaći između koeficijenta) u mjesečnim iznosima navedenim u izreci presude i u skladu sa nalazom vještaka. Odluku o isplati naknade za ishranu za period od ... godine do ... godine prvostepeni sud je donio primjenom člana 3. i 17 Općeg kolektivnog ugovora za F BiH, te kamata na isplaćene obroke sa zakašnjenjem primjenom člana 277. ZOO, o zahtjevu za uplatu pripadajućih doprinosa primjenom člana 3. i 101. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, za regres za ... godinu primjenom člana 18., 19. i 25. Pravilnika o plaći, dodacima i naknadama plaće tuženom, u vezi sa članom 45. i 75. Zakona o radu. Prvostepeni sud je odbio zahtjev za isplatu naknade plaće po osnovu rada noću, rada subotom i nedjeljom, prekovremenog rada i rada u dana praznika primjenom odredbi člana 123. i 126. ZPP jer se nije mogla utvrditi činjenica da li je i u kojem periodu tužitelj ostvarivao sate prekovremenog rada, rada subotom, nedjeljom i državnim praznicima, koliko je prekovremenih sati ostvarivao, jer na te činjenice nije ponuđen niti jedan jedini dokaz, da evidencija po navodima tuženog u utuženom periodu nije vođena i da evidencija se vodi tek od unazad mjesec dva dana od momenta traženja navedene dokumentacije. Primjenom istih zakonskih propisa odbijen je i tužbeni zahtjev tužitelja kojim je potraživao iznos od ... KM zbog zakinutog kursa za sticanje a. sertifikata menadžera a.s. doniranog od a.a. iz ... godine, te iznosa od ... za nabavku službene obuće za tužitelja, sve sa zakonskom zateznom kamatom.

Drugostepeni sud je odlučujući o žalbama parničnih stranaka i umješaa prihvatilo činjenična utvrđenja i pravni stav prvostepenog suda u odnosu na postavljene zahtjeve, osim u pogledu usvojenog dijela zahtjeva za isplatu razlike manje isplaćene plaće u periodu od ... do ... godine, kao i uplatu doprinosa za MIO/PIO u istom periodu primjenom najvećeg koeficijenta od ... i ukinuo prvostepenu presudu u tom dijelu, te predmet vratio na ponovno suđenje u ukinutom dijelu, dok je u preostalom dijelu žalbe odbio.

Odluka drugostepenog suda je pravilna.

Protivno revizijskim prigovorima umješaa pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo, odredbe članova 2., 4. stav 3., 6., 12. i 15. Zakona o zabrani diskriminacije (Službeni glasnik BiH broj 59/09 i 66/16- dalje ZZD), član 5. stav 1. Zakona o radu (Službene novine F BiH, broj 43/99, 32/00 i 29/03- dalje ZR) kada su odbili dio zahtjeva za utvrđenje da je tuženi izvršio mobing nad tužiteljem na način da mu je onemogućio napredovanje, da mu nije učinio dostupnim poziv za besplatno usavršavanja i USA licencu organizovano i plaćeno od a. USA u S. ... godine, da tužitelja nije uvrstio u saradnike na izradi IPA projekta koji je dodijeljen tuženom, da nije dodjeljivao ni svu ostalu opremu za tužitelja kao ostalima, da ga nije uvrstio u plan godišnjih odmora za ... i ... godine i da mu nije omogućio godišnji odmor za ... i ... godinu, kako je to navedeno u stavu III izreke.

Naime, kod utvrđenja da je mail-a od ... godine kojim je upućen poziv za učestvovanje na A.S.M. organizovan od a.a. dostavljen i tužitelju pravilan je stav suda da je na poslodavcu odluka ko će od zaposlenih i u kojem periodu prisustvovati raznim vidovima obrazovanja pri čemu je odlučni kriterij procjena potrebe rada, te da je tuženi postupao na legitiman način u skladu sa Pravilnikom o radu (čl. 15. i 17.). Također, kod utvrđenja da svi rukovodioci sektora i službi nisu bili angažovani na izradi IPA projekta i da su bili informatičar, pravnik, ekonomista, voditelj projekta i zaposlenica koja je imala certifikat za te projekte, da je tužitelju dozvoljena i plaćena popravka kompjutera, da je na traženje tužitelja kupljen faks, da mu je dodijeljena obuća u vrijednosti od ..., da iz obavještenja od ... godine, ... godine i ... godine proizilazi da je tuženi obavijestio zaposlenike o zakonskoj obavezi korištenja prvog dijela godišnjeg odmora u trajanju od minimalno 12 dana u tekućoj godini i da su obavezni podnijeti zahtjev za korištenje pravilan je stav suda da u navedenim situacijama tužitelj nije stavljen u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale zaposlenike i da odluke tuženog nisu imale za cilj degradaciju radnih uslova ili profesionalnog statusa tužitelja i da se radi o radnjama koje u suštini predstavljaju odluke o rukovođenju i o organizaciji poslova i izvršavanju radnih zadataka zaposlenika.

Neosnovani su i revizijski prigovori umješaa u odnosu na odluku o zahtjevu za naknadu nematerijalne štete koju je tužitelj pretrpio kao posljedicu diskriminacije, a koja se ogleda u povredi časti i ugleda i prava ličnosti, što zajedno predstavlja povredu dostojanstva na radu, primjenom općih propisa o šteti i odgovornosti za štetu prema članu 200. ZOO u vezi sa čl. 12. stav 1. tačka c) i čl. 4. stav (3) ZZD. Karakteristika nematerijalne štete je da u pravilu nije moguće reparirati istu uspostavljanjem ranijeg stanja kao što je to u slučaju kod materijalne štete, tako da novčana naknada koja se dosuđuje nije reparacija nego samo satisfakcija, odnosno zadovoljenje. Tužitelju se dosuđuje pravična naknada koja se izražava u novcu kojim će se ublažiti, a ne u potpunosti reparirati duševna bol kao

da je nije bilo, a prilikom odmjeravanja iste mora se voditi računa o značaju povrijeđenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom (član 200. ZOO).

Naknada štete dosuđuje se po slobodnom sudijskom uvjerenju i vještačenjem. U slučajevima kada je mobing doveo do takvog oštećenja zdravlja neophodno je izvršiti vještačenje po vještaku medicinske struke koji će utvrditi intenzitet i vrijeme trajanja duševnih bolova, te posljedice po zdravstveno stanje, kao i procjenu u kom stepenu simptomi narušavaju socijalno i radno funkcionisanje, odnosno kvalitet življenja žrtve mobinga. Tužitelj je tvrdio u postupku da je trpio strah od egzistencijalne ugroženosti, stanje tjeskobe, kao i vrlo neprijatne negativne emocije zbog uznemiravanja, što je sve uticalo na njegovo zdravstveno stanje jer je dijabetičar. Međutim, kako tužitelj nije predložio provođenje dokaza vještačenjem po vještaku medicinske struke na okolnosti utvrđenja intenziteta pretrpljenih duševnih bolova i posljedica na njegovo zdravstveno stanje, nižestepeni sudovi su pravilno postupili kada su po slobodnom sudijskom uvjerenju, a imajući pri tome u vidu da je diskriminacija kontinuirano trajala od zaključenja ugovora o radu od ... godine, dosudili tužitelju iznos od ... KM, a preko tog iznosa (... KM) zahtjev odbili kao neosnovan. Dosuđeni iznos je u skladu sa usvojenom sudskom praksom u ovoj oblasti, kao i sa sudskom praksom u sličnim slučajevima naknade nematerijalne štete zbog klevete ili zbog smrti bliskog srodnika. Zbog toga je u ovom dijelu valjalo odbiti reviziju primjenom odredbe člana 248. ZPP.

Pravilno je odbijen zahtjev za naknadu kamata na dosuđeni iznos naknade nematerijalne štete budući da je tužitelj preinačio tužbu na glavnoj raspravi, na koje preinačenje tuženi nije pristao, pa sud sud isto nije mogao dozvoliti u skladu sa odredbom člana 57. stav (1) i (2) ZPP.

Revizijski prigovori umješaka u pogledu zahtjeva za utvrđenje koeficijenta složenosti poslova od ... odnose se na ukinuti dio presude u kojem dijelu revizija nije dozvoljena, pa ih ovaj sud nije razmatrao.

Slijedom navedenog revizija umješaka nije osnovana u odnosu na odbijeni dio tužbenog zahtjeva, pa je istu primjenom člana 248. ZPP valjalo odbiti.

Nasuprot navodima tuženog materijalno pravo je pravilno primijenjeno i u usvojenom dijelu zahtjeva.

Prema odredbi člana 4. stav 3. ZZD mobing je oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog.

Dakle, mobing podrazumijeva svako aktivno ili pasivno ponašanje od strane poslodavca usmjereno na dostojanstvo i psihički integritet ličnosti zaposlenog kroz grubo ponašanje, namjerno izolovanje i zapostavljanje, pritisci kojima se zaposleni drži u stalnom strahu i slično što bi moglo dovesti do narušavanja zdravlja zaposlenog.

Tužitelj je u tužbi i tokom postupka naveo niz radnji zbog kojih je smatrao da ima nejednak tretman u odnosu na druge zaposlenike raspoređene na radno mjesto rukovoditelja službi, kao što je i tužitelj; uskraćivanjem koeficijenta složenosti prema Pravilniku o plaći, uskraćivanjem informacionih sastanaka o zakonskim, podzakonskim i nejavnim obavezama i situacijama koje tužitelj mora znati obzirom na odgovornost radnog mjesta koja se, između ostalog, ogleda u saradnji sa G.p., C. i ostalim organima iz opisa radnog mjesta tužitelja, nedostavljanjem dokumenata od državnih organa za koje tužitelj ima opravdan interes da ih zna ili mora znati s obzirom na odgovornost radnog mjesta i druge radnje bliže navedeno u stavu prvom izreke prvostepene presude, na koji način ga je onemogućavao da obavlja poslove svog radnog mjesta. Po ocjeni ovog suda tužitelj je osnovom izvedenih dokaza učinio vjerovatnim da postoje određene činjenice na kojima se može utemeljiti presumpcija o postojanju diskriminacije temeljem rada, a koje su imale za cilj ili posljedicu pogoršanje radnih uslova na način koji šteti pravima i dostojanstvu zaposlenog, koje utiču na njegovo fizičko i mentalno zdravlje ili dovode u pitanje profesionalnu budućnost zaposlenog.

Dokazivanjem činjenica da je tuženi nejednako tretirao tužitelja na nekoj zabranjenoj osnovi, prebačen je na tuženog teret dokazivanja činjenica da se različit tretman nije dogodio, ili nije dogodio na zabranjenoj osnovi, odnosno da različit tretman ima legitiman cilj i da postoji proporcionalnost između preduzete radnje i posljedice (član 15. stav 1. ZZD).

Pravilno su nižestepeni sudovi zaključili da tuženi tokom postupka nije iznio i dokazao dovoljno činjenica na kojima se sa pretežnom vjerovatnoćom mogao utemeljiti zaključak o nepostojanju diskriminacije tužitelja. Naprotiv, ponašanje direktora tuženog ukazuje na to da je tužitelj bio žrtva mobinga koji je trajao duži vremenski period, što je kod tužitelja dovelo do produženog stresa i narušavanja profesionalnog integriteta za što je odgovoran tuženi, o čemu su sudovi dali jasne razloge u obrazloženju svojih odluka (prvostepeni sud na stranama 17-37 svoje odluke, a drugostepeni sud prihvatio pravilnim - str. 6 i 7 obrazloženja) koje ovaj sud u cijelosti prihvata kao pravilne, pa nema potrebe da se isti ponavljaju i u ovoj presudi.

Kako se, dakle, nisu ostvarili revizijski razlozi tuženog, to je revizija tuženog na osnovu odredbe iz člana 248. ZPP-a odbijena kao neosnovana.

Revizija tuženog protiv odluke o privremenoj mjeri nije dopuštena.

Prema odredbi člana 254. stav 1. ZPP stranke mogu izjaviti reviziju protiv drugostepenog rješenja kojim je postupak pravomoćno završen. Odredbom stava 2. tog člana propisano je da revizija protiv rješenja iz stava 1. nije dopuštena u sporovima u kojima ne bi bila dopuštena revizija protiv pravomoćne presude.

Rješenje kojim se određuje privremena ili odbija zahtjev za određivanje te mjere nema karakter rješenja o kojem govori naprijed navedena odredba ZPP protiv kojeg je dozvoljena revizija. Tim rješenjem se naime ne završava pravosnažno postupak u određenoj pravnoj stvari, pa revizija protiv takvog rješenja nije dopuštena.

Kako je dakle revizija podnesena protiv odluke protiv koje se po zakonu ne može podnijeti (član 247. stav 2. ZPP-a), to je reviziju valjalo kao nedopuštenu odbaciti i odlučiti kao u izreci primjenom člana 247. stav 1. a u vezi sa članom 254. stav 4. ZPP.

Tuženi nije uspio u revizijskom postupku, to mu na temelju odredbe člana 397. stav 1. 396. stav 1. i 2. u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP ne pripadaju troškovi sastava revizije.

Predsjednica vijeća
Marijana Omerčaušević, s.r.